

ivan kožarić

**galerija
suvremene umjetnosti
zagreb**

17. 10/9. 11. 1969.

zvonko maković

Osjećanje prostora u kiparovu djelu očituje se u prvom redu u osjećanju same tvarnosti, materijalne vrijednosti njegova kipa. Površina neće biti samo ljuskom koja će skrivenu jezgru, srž unutar vidljive i opipljive granice oblika, odvojiti od prostora u kojemu je djelo smješteno, ona će i samom prostoru dati u stanovitom smislu mjeru — oblik je prostoru oduzeo dio zapremine da bi sam sebi u njoj pronašao mjesto, mjesto za sebe, no veza s prostorom odvijat će se isključivo preko površinske granice na kojoj će se oko promatranjem zaustaviti a ruka dodirom osjetiti čvrstoću, puninu ili gipkost i mekoću tvari, materijalnosti same plastike.

Pravo osjećanje prostorne vrijednosti oblika možda je najizrazitije u novijoj hrvatskoj skulpturi u djelu Ivana Kožarića. Ono što je najuočljivije u cjelokupnoj kiparskoj djelatnosti ovog umjetnika, od njegovih prvih djela pa sve do danas, to je prihvatanje volumena kao pune, izrazito materijalne tvari čije su glatke površine u dodiru s prostorom prijanjale srži, zapretanoj jezgri skrivenoj duboko u unutrašnjosti gdje je vidljivost zamijenjena osjećajem za postojanje

toga zamišljenog središta koji plohe sebi privlači. Od »Glave« (1956) preko »Torza« (1955—61) razvojni je put do »Oblika prostora« jasan, isto kao što i zamjenom materijala u novijim skulpturama (sadrhu zamjenjuje fiberglasom) možemo slijediti njegov put.

Kožarićeva sklonost za jasnu i lako uočljivu formu, koja je u geometrijskim oblicima tek prividno prepoznatljiva, u »Oblicima prostora« bit će više pročišćenje organskih formi nego prihvaćanje čistih geometrijskih tijela. Ugibanje i mekano nadimanje njegovih površina odraz su shvaćanja vitalnosti i gipkosti materijalnog volumena, čije površine uvijek u blagom i mekanom prijelazu mijenjaju svjetlosni tonaliteta — od najosvjetljenijih fragmenata Kožarićevi oblici zatamnjenju prilaze usporeno, zaustavljajući svjetlosnu zraku polaganom krivuljom obrisa.

Otkrićem novog materijala Kožariću je uspjele da u stanovitom smislu bude dosljedan ranijim »Oblicima prostora«, ali nove oblikovne mogućnosti fibera pomogle su mu da prijašnji put proširi i upotpuni svoje osjećanje volumena, a u prvom redu površine volumena. Koliko god je sadra, kao materijal kojim je Kožarić gradio svoje skulpture, pod rukom ovog umjetnika prestala biti krhkom i trošnom tvari, a postajala gipkom, savitljivom i napetom (čak i u upuštenim dijelovima), novi je materijal to pogodniji što je njegova glatkoća i čistoća površine izrazitija a snaga »unutrašnje jezgre« oblika dolazi ovdje još više do izražaja. Prostor prestaje biti samo omotačem opipljiva volumena, on je ovdje aktivniji, to više što su istezljivost i mekoća obrisa forme naglašeniji. Ovdje svakako za primjer možemo uzeti »Skulpturu P2« (1968), a posebno »Skulpturu P4« (1968).

U »Skulpturi L« te skulpturama L1, L2, L3 (1967—69), Kožarić pribjegava novom rješenju. Za oblik uzima idealni volumen kugle u koje-

mu će odnos prostor — puna za-premina biti najjači. Naime, u savršenosti oblika te čistoj i potpuno glatkoj površini snaga unutrašnjeg, materijalnog volumena bit će izjednačena s cjelokupnim vanjskim prostorom — u kojemu se djelo nalazi, i ovdje je napetost tvarnog i ne-tvarnog (materije i prostora) dovedena do one granice gdje svako posustajanje u međusobnoj napetosti postaje kobno, i za skulpturu samu, i za prostor. Takvu čvrstoću odnosa, ravnovesje što ga tvar i prostor čine, Kožarić postiže još izrazitije ukidanjem materijalne jezgre i upuštanjem prostora u samo središte mase (u obliku pravokutne prizme), a time stvara i potpuno novi volumen, zasebnu tačku gledanja.

Ono što je također novo u skulpturi Ivana Kožarića to je i ukidanje treće dimenzije u nekim djelima, te svodenje oblika na njegovu vertikalnu ili horizontalnu projekciju. Skulpture-reljefi djela su koja možemo promatrati kao i punu trodimenzionalnu plastiku, ali apstrahiranjem jedne od dimenzija. Time ne dobivamo samo odraz punog volumena na površini fonda, ne dobivamo samo njegovu ortogonalnu projekciju, već zaseban način shvaćanja prostornosti volumena. Iako je objektivno svaka dubina u skulpturama-reljefima dokinuta, oni masivnost i punoću prostorne plastike postižu i svojom geometrijskom tačnošću i kontrastima — crno-bijelo, te ovdje do izražaja dolazi posebno Kožarićevo poimanje skulpturalnosti volumena. I još nešto: promatrajući Kožarićevo djelo od njegovih početaka do danas, ovdje uočavamo još izrazitije njegovu namjeru za očišćenjem svega onoga što bi oblik otežavalo a što bi samu njegovu površinu, obris i liniju činilo što preglednijom a konačnu sliku pri sagledavanju krajnje cjelovitom i zatvorenom.